

H U M A N
R I G H T S
W A T C H

Μίσος στους δρόμους

η ξενοφοβική βία στην Ελλάδα

Σύνοψη

A nighttime aerial photograph of a city, likely Jerusalem, showing a dense urban landscape with numerous lights. A prominent stone fortress or wall is visible on a hill in the foreground, illuminated by warm lights. The city extends into the distance, with lights reflecting on a body of water in the background.

ΜΙΣΟΣ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Φωτογραφίες απο τον Zalmaï για τη Human Rights Watch

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 η Ελλάδα έχει καταστεί η κυριότερη πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους μετανάστες χωρίς έγγραφα και τους αιτούντες άσυλο από την Ασία και την Αφρική. Η επί σειρά ετών κακή διαχείριση των πολιτικών μετανάστευσης και ασύλου και πιο πρόσφατα η βαθιά οικονομική κρίση έχουν αλλάξει τη δημογραφική εικόνα ολόκληρης της χώρας. Ειδικότερα, το κέντρο της Αθήνας φιλοξενεί μεγάλο πληθυσμό αλλοδαπών, οι οποίοι ζουν σε συνθήκες ένδειας, διαμένοντας σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, πλατείες και πάρκα. Ενώ οι τουρίστες είναι ευπρόσδεκτοι, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα εχθρικό περιβάλλον, όπου διατρέχουν τον κίνδυνο της κράτησης σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες, της ένδειας και της ξενοφοβικής βίας.

*Ως άνθρωποι, δεν θα έπρεπε να μας
φέρονται έτσι... Δεν είμαι ζώο για να
με κυνηγούν με ξύλα.*

DOUGLAS KESSE, ΑΙΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΚΑΝΑ,
11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2012

Τον Μάιο του 2011, τις ημέρες που ακολούθησαν τη δολοφονία ενός Έλληνα, του Μανώλη Καντάρη, στο κέντρο της Αθήνας, συμμορίες Ελλήνων, επιτίθεντο αδιακρίτως σε μετανάστες και αιτούντες άσυλο, τους οποίους κυνηγούσαν στους δρόμους, τους κατέβαζαν διά της βίας από τα λεωφορεία, τους χτυπούσαν και τους μαχαίρωναν, προφανώς ως αντίποινα για τη δολοφονία.

Η έξαρση της βίας κατά των μεταναστών προκάλεσε σοβαρές ανησυχίες. Ωστόσο, οι επιθέσεις σε βάρος μεταναστών και αιτούντων άσυλο είχαν ξεκινήσει πολύ πριν από τον Μάιο του 2011 και, έκτοτε, συνεχίζονται με τρομακτική συχνότητα τόσο στην Αθήνα όσο και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Μετανάστες και αιτούντες άσυλο μίλησαν στη Human Rights Watch για περιοχές της Αθήνας που αποτελούν πραγματικό άβατο μετά τη δύση του ηλίου λόγω του φόβου

επιθέσεων από ομάδες, συχνά μαυροντυμένων, Ελλήνων με βίαιες διαθέσεις. Ο Yunus Mohammadi, πρόεδρος της αφγανικής κοινότητας στην Ελλάδα, μας είπε ότι έχει αρχίσει να δείχνει σε νεοαφικθέντες μετανάστες έναν χάρτη των Αθηνών, όπου σημειώνονται με κόκκινο οι περιοχές τις οποίες θα πρέπει να αποφεύγουν. «Αυτό ακριβώς έκανα στο Αφγανιστάν με τον Ερυθρό Σταυρό για τις περιοχές εκείνες που έπρεπε να αποφεύγει κανείς λόγω των εχθροπραξιών»,

Δεκάδες μετανάστες και αιτούντες άσυλο περιμένουν στη ουρά για ένα πιάτο φαγητού από κάποιο συσσίτιο στην οδό Σοφοκλέους, στο κέντρο της Αθήνας.

Ένας μετανάστης πουλάει είδη οικιακής χρήσης σε μια υπαίθρια αγορά στο κέντρο της Αθήνας. Μετανάστες χωρίς έγγραφα και αιτούντες άσυλο είναι συχνά αδύνατο να βρουν εργασία εκτός του τομέα της παραοικονομίας.

δήλωσε ο Mohammadi. «Και ορίστε που κάνω το ίδιο σε μια ευρωπαϊκή χώρα».

Η Ελλάδα, μια χώρα που υπερηφανεύεται για το πνεύμα φιλοξενίας της, έχει την τελευταία δεκαετία καταστεί αναμφισβήτητη αφιλόξενη για πολλούς αλλοδαπούς. Ενώ οι τουρίστες είναι ευπρόσδεκτοι, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα εχθρικό περιβάλλον, όπου διατρέχουν τον κίνδυνο της κράτησης σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες, της ένδειας και της ξενοφοβικής βίας.

Η παρούσα Έκθεση στηρίζεται σε συνεντεύξεις που πήρε η Human Rights Watch από 59 άτομα τα οποία ήταν θύματα ή παρ' ολίγον θύματα ξενοφοβικής επίθεσης, μεταξύ των οποίων και 51 σοβαρές επιθέσεις, στο διάστημα από τον Αύγουστο του 2009 μέχρι τον Μάιο του 2012. Μεταξύ των θυμάτων σοβαρών επιθέσεων ήταν μετανάστες και αιτούντες άσυλο εννέα διαφορετικών εθνικοτήτων, καθώς και δύο έγκυες γυναίκες. Οι μαρτυρίες των θυμάτων παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες: οι περισσότερες επιθέσεις γίνονται βράδυ, σε πλατείες ή κοντά σε αυτές· οι επιτιθέμενοι, μεταξύ των οποίων είναι και γυναίκες, κινούνται σε ομάδες και συχνά

φορούν σκουρόχρωμα ρούχα, έχοντας καλυμμένα τα πρόσωπά τους με μαντίλια ή κράνη· παρότι δεν σπανίζουν οι επιθέσεις ξυλοδαρμού με γυμνά χέρια, οι επιτιθέμενοι χρησιμοποιούν επίσης συχνά ρόπαλα ή μπουκάλια μπίρας ως όπλα· στις περισσότερες επιθέσεις τα θύματα δέχονται προσβολές και υποδείξεις ώστε να εγκαταλείψουν την Ελλάδα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις οι επιτιθέμενοι προβαίνουν μέχρι και σε ληστεία των θυμάτων.

Μεταξύ των μεταναστών και αιτούντων άσυλο που παραχώρησαν συνέντευξη στη Human Rights Watch ήταν ο Ali Rahimi, ένας Αφγανός αιτών άσυλο, ο οποίος τραυματίστηκε πέντε φορές στον θώρακα από μαχαίρι έξω από πολυκατοικία στον Άγιο Παντελεήμονα τον Σεπτέμβριο του 2011, ο Mehdi Naderi, ένας Αφγανός μετανάστης χωρίς έγγραφα, ο οποίος φέρει εμφανή ουλή στη μύτη ύστερα από επίθεση που δέχθηκε τον Δεκέμβριο του 2011 από συμμορία που τον χτύπησε με ξύλα και μια σιδερόβεργα κοντά στην πλατεία Αττικής· και η Maria N., Αφγανή πρόσφυγας η οποία υπέστη σοβαρό τραυματισμό στο αριστερό της χέρι τον Αύγουστο του 2011, όταν δύο άνδρες σε διερχόμενη μοτοσικλέτα την χτύπησαν με ξύλινο ρόπαλο που έφερε σιδερένια καρφιά.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 η Ελλάδα έχει καταστεί η κυριότερη πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους μετανάστες χωρίς έγγραφα και τους αιτούντες άσυλο από την Ασία και την Αφρική. Η επί σειρά ετών κακή διαχείριση των πολιτικών μετανάστευσης και ασύλου και πιο πρόσφατα η βαθιά οικονομική κρίση έχουν αλλάξει τη δημογραφική εικόνα

της πρωτεύουσας. Ειδικότερα, το κέντρο της Αθήνας φιλοξενεί μεγάλο πληθυσμό αλλοδαπών, οι οποίοι ζουν σε συνθήκες ένδειας, διαμένοντας σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, πλατείες και πάρκα. Οι ανησυχίες για την αύξηση της εγκληματικότητας και την υποβάθμιση του αστικού κέντρου αποτελούν πλέον κυρίαρχο στοιχείο των καθημερινών συζητήσεων, καθώς και του πολιτικού λόγου.

Κόμματα από ολόκληρο το ιδεολογικό φάσμα συσχετίζουν συστηματικά και ρητά την παράνομη μετανάστευση με τα δεινά της πρωτεύουσας. Η παράνομη μετανάστευση και η εγκληματικότητα στην Αθήνα αποτέλεσαν κορυφαία θέματα της πολιτικής ατζέντας πριν από τις εθνικές εκλογές του Μαΐου και του Ιουνίου του 2012. Τα τελευταία χρόνια, κόμματα με εθνικιστική και ακροδεξιά ιδεολογία, όπως η Χρυσή Αυγή, έχουν αυξήσει σε μεγάλο βαθμό τη δύναμη και τη δημοτικότητα τους εκμεταλλευόμενα ως επί το πλείστον το αντιμεταναστευτικό αίσθημα. Έχοντας καταλάβει μία έδρα στο Δημοτικό Συμβούλιο της Αθήνας το 2010, η Χρυσή Αυγή έλαβε ικανό ποσοστό ψήφων στις εθνικές εκλογές του Ιουνίου του 2012, ώστε να διασφαλίσει την είσοδό της στη Βουλή για πρώτη φορά στα χρονικά του κόμματος. Θα καταλάβει συνολικά 18 έδρες.

Η εκμετάλλευση των εύλογων ανησυχιών που δημιουργεί η εγκληματικότητα, σε συνδυασμό με τη γενικότερη δυσχέρεια λόγω της οικονομικής κρίσης, φαίνεται ότι καλλιέργησε ένα κλίμα μη ανεκτικότητας απέναντι στους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο. Όπως δήλωσε κάτοικος της Αθήνας: «Δεν

Γκράφιτι στην πρόσοψη αφγανικής καφετέριας στη συνοικία του Αγίου Παντελεήμονα στην Αθήνα αναφέρει: «Εξω οι Ξένοι».

© 2012 Eva Cossé/Human Rights Watch

ήμουν ποτέ ρατσίστρια, αλλά τώρα πλέον έχω γίνει. Γιατί δεν μπορούμε να τους στείλουμε όλους πίσω;» Τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί στο κέντρο της πρωτεύουσας οι επονομαζόμενες «ομάδες πολιτών», ως αυτόκλητες συνοικιακές μονάδες περιπολίας, οι οποίες οργανώθηκαν, όπως ισχυρίζονται, για να εκτελούν περιπολίες στους δρόμους και να προστατεύουν τους κατοίκους, απαλλάσσοντάς τους από τους μετανάστες. Σε ολόκληρη την πόλη υπάρχουν αναρτημένες αφίσες με άκρως αντιμεταναστευτικό περιεχόμενο, οι οποίες φέρουν την υπογραφή αυτών των ομάδων. Παρότι δεν υπάρχουν γνωστές αναλύσεις της αστυνομίας ή δικαστικές αποφάσεις που να συσχετίζουν τις ομάδες πολιτών με τις ομάδες που εξαπολύουν βίαιες επιθέσεις κατά μεταναστών και αιτούντων άσυλο, υπάρχουν ωστόσο κάποια στοιχεία που υποδεικνύουν ότι οι δράστες των βίαιων επιθέσεων είναι μέλη αυτών των ομάδων ή συνδέονται με αυτές. Δύο άνδρες και μία γυναίκα, σε βάρος των οποίων εκκρεμεί δίκη για τον τραυματισμό με μαχαίρι ενός Αφγανού αιτούντος άσυλο τον Σεπτέμβριο του 2011, εικάζεται ότι είναι μέλη ομάδας πολιτών. Τέτοιες ομάδες έχουν υπογράψει αφίσες με απειλητικό περιεχόμενο, οι οποίες έχουν αναρτηθεί στο κέντρο της Αθήνας. Οι κάτοικοι επιδοκιμάζουν —ή

Μια αντιρατσιστική διαδήλωση σε νότιο προάστιο της Αθήνας, την Καλλιθέα, όπου σε δύο ξεχωριστές ρατσιστικές επιθέσεις, τον Μάιο του 2012, τραυματίστηκαν τέσσερις μετανάστες.

ΕΟΝΑΖΙ
ΕΡΓΑΤΕΣ
ΕΝΩΜΕΝΟΙ
ΠΟΤΕ ΝΙΚΗΜΕΝΟΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Σομαλοί άνδρες ξεκουράζονται σε ένα συνωστισμένο διαμέρισμα στο κέντρο της Αθήνας. Ειδικότερα, το κέντρο της Αθήνας φιλοξενεί μεγάλο πληθυσμό αλλοδαπών, οι οποίοι ζουν σε συνθήκες ένδειας, διαμένοντας σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, πλατείες και πάρκα.

κατηγορούν— τις εν λόγω ομάδες για τη δράση τους κατά των μεταναστών, όπως, μεταξύ άλλων, για το κλείσιμο της παιδικής χαράς στην πλατεία Αγίου Παντελεήμονα, επειδή συναθροίζονταν πάρα πολλοί αλλοδαποί.

Η πραγματική έκταση της ξενοφοβικής βίας στην Ελλάδα δεν είναι γνωστή. Τα στατιστικά στοιχεία της πολιτείας δεν είναι αξιόπιστα, λόγω των ανεπαρειών που διαπιστώνονται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και αφορούν, αρχής γενομένης από την επιβολή του νόμου, την αναγνώριση, τη διερεύνηση και τη δίωξη κατά τρόπο άρτιο των εγκλημάτων μίσους. Η ελληνική καταγγελία των περιστατικών βίας από τα θύματα, και ειδικότερα τους μετανάστες που δεν διαθέτουν έγγραφα, συνιστά επίσης σημαντικό πρόβλημα. Σε ολόκληρη την επικράτεια η ελληνική πολιτεία κατέγραψε μόλις δύο εγκλήματα μίσους το 2009 και μόνο ένα το 2008. Τον Μάιο του 2012 ανώτερος εισαγγελικός λειτουργός της Αθήνας, στον οποίο έχει ανατεθεί η συγκέντρωση όλων των στοιχείων που σχετίζονται με εγκλήματα μίσους, δήλωσε στη Human Rights Watch ότι εννέα υποθέσεις από το 2011 στην Αθήνα τελούσαν υπό διερεύνηση ως πιθανά εγκλήματα μίσους.

Μη κυβερνητικές πηγές συμβάλλουν στην αναπλήρωση των κενών. Τον Ιούνιο του 2011, σύμφωνα με την εκτίμηση του

προέδρου της ΜΚΟ « Γιατροί του Κόσμου » Νικήτα Κανάκη, 300 θύματα ρατσιστικών επιθέσεων είχαν καταφύγει για ιατρική βοήθεια στην κλινική της οργάνωσης στην Αθήνα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2011. Ο Τζανέτος Αντύπας, επικεφαλής της ελληνικής μη κυβερνητικής οργάνωσης «Πράξις», δήλωσε την ίδια εποχή ότι είχαν παράσχει ιατρική περίθαλψη σε περισσότερα από 200 θύματα κατά το ίδιο περίπου χρονικό διάστημα. Τέλος, ένα δίκτυο ΜΚΟ κατέγραψε 63 περιστατικά στο διάστημα από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 2011 στην Αθήνα και στην Πάτρα.

Η Ελλάδα έχει σαφή υποχρέωση, βάσει του Διεθνούς Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για την αποτροπή της ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας, τη διερεύνηση των εγκλημάτων και τη δίωξη των δραστών και οφείλει να καταδικάσει δημόσια και απερίφραστα αυτού του είδους τη βία. Αυτές οι υποχρεώσεις ισχύουν είτε οι δράστες είναι κρατικοί λειτουργοί είτε όχι.

Ωστόσο, από τις περιπτώσεις που τεκμηριώνονται στην παρούσα Έκθεση καταδεικνύεται ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο έχουν ελάχιστες πιθανότητες να δικαιωθούν. Τα θύματα ξενοφοβικών επιθέσεων στην Αθήνα αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια στην προσπάθειά τους να καταγγείλουν τα ποινικά αδικήματα και να κινητοποιήσουν τις δικωτικές αρχές. Οι εισαγγελείς και τα δικαστήρια δεν έχουν έως τώρα επιδείξει επιθετική στάση στη δίωξη της ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας αυτής καθαυτήν. Ανήσυχες για την οικονομική κρίση και απασχολημένες με τον έλεγχο της

(πάνω) Ένα νεαρό ζευγάρι Σομαλών κοιμάται στο πατάρι που βρίσκεται πάνω από την τουαλέτα ενός διαμερίσματος που μοιράζονται με πολλούς άλλους Σομαλούς στο κέντρο της Αθήνας.

(αριστερά) Αυτός ο 26χρονος Σομαλός και ένας φίλος του δέχθηκαν επίθεση από μια ομάδα 11 ανδρών τον Μαΐο του 2012 στο Πεδίον του Άρεως στην Αθήνα. Οι επιτιθέμενοι χρησιμοποίησαν ένα μπουκάλι μπίρας ως όπλο.

Ένας μετανάστης συλλέγει αντικείμενα από μέταλλο, ξύλο και χαρτί από τα σκουπίδια με σκοπό να τα πουλήσει σε μάντρα.

παράνομης μετανάστευσης, οι ελληνικές αρχές –καθώς τόσο η ΕΕ όσο και η ευρύτερη διεθνής κοινότητα– σε μεγάλο βαθμό κλείνουν τα μάτια.

Από θεωρητικής άποψης υπάρχουν τα νομικά μέσα και οι κατευθυντήριες γραμμές προς την αστυνομία. Η Ελλάδα, ευθυγραμμιζόμενη με το δεσμευτικό δίκαιο της ΕΕ, προχώρησε το 2008 στην τροποποίηση του Ποινικού της Κώδικα καθιερώνοντας το ρατσιστικό κίνητρο ως επιβαρυντική περίπτωση κατά την επιμέτρηση της ποινής. Με εγκύκλιο διαταγή που εξέδωσε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη το 2006 προς την Ελληνική Αστυνομία δόθηκε εντολή στις αστυνομικές αρχές να διερευνούν την ύπαρξη πιθανών ρατσιστικών κινήτρων κατά την τέλεση αξιόποινης πράξης όταν το επικαλούνται οι παθόντες και οι μάρτυρες ενός εγκλήματος, όταν υπάρχουν ενδείξεις με βάση στοιχεία αποδεκτά από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όταν το ομολογούν οι φερόμενοι ως δράστες ενός εγκλήματος ή όταν οι φερόμενοι ως δράστες και τα θύματα του εγκλήματος αυτοπροσδιορίζονται ή ανήκουν σε διαφορετικές φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ομάδες.

Από πρακτικής άποψης, οι αστυνομικές αρχές δεν φαίνονται επαρκώς προετοιμασμένες ή διατεθειμένες να διερευνήσουν

καταγγελίες ρατσιστικής βίας. Οι αστυνομικές ακαδημίες δεν παρέχουν εξειδικευμένη πρακτική εκπαίδευση και δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι αστυνομικοί επιφορτισμένοι με τη διενέργεια ή την εποπτεία ερευνών που αφορούν πιθανά εγκλήματα μίσους. Παρότι οι δυνάμεις άμεσης δράσης θα διασφαλίσουν την παροχή άμεσης βοήθειας –π.χ. με την κλήση ασθενοφόρου– η Human Rights Watch έχει επανειλημμένα πληροφορηθεί ότι η αστυνομία αποθαρρύνει τα θύματα από την υποβολή εγκλήσεων ή μηνύσεων.

Θύματα από τα οποία πήραμε συνέντευξη αναφέρθηκαν σε αστυνομικούς υπαλλήλους οι οποίοι τους είχαν πει ότι ήταν μάταιο να προχωρήσουν σε μήνυση εάν δεν ήταν σε θέση να αναγνωρίσουν με βεβαιότητα τους δράστες ή ότι θα ήταν προτιμότερο να οργανωθούν και να ανταποδώσουν με τον ίδιο τρόπο. Η αστυνομία δήλωσε στη Human Rights Watch ότι δεν είναι εύκολο να διερευνηθούν εγκλήματα στα οποία εμπλέκονται κουκουλοφόροι δράστες. Ωστόσο, η απροθυμία της αστυνομίας να λάβει προληπτικά μέτρα ή να διενεργεί έρευνες ακόμη και σε περιοχές στις οποίες η βία είναι προβλέψιμη και επαναλαμβανόμενη καθιστά την επιχειρηματολογία αυτή κενή περιεχομένου. Τρία θύματα τα οποία ενέμειναν στην πρόθεσή τους να προχωρήσουν σε μήνυση ενημερώθηκαν ότι θα πρέπει να καταθέσουν παράβολο 100 ευρώ, το οποίο καθιερώθηκε στα τέλη του 2010, προκειμένου να αποθαρρύνεται η υποβολή μηνύσεων για ασήμαντη αφορμή, παρά το γεγονός ότι, όπως δήλωσαν δικαστικοί

λειτουργοί στη Human Rights Watch, τα εγκλήματα μίσους θα διώκονται αυτεπάγγελα χωρίς να απαιτείται η υποβολή έγκλησης (και η κατάθεση παραβόλου) εκ μέρους του θύματος. Τέλος, μετανάστες που δεν διέθεταν νόμιμα έγγραφα πληροφορήθηκαν ότι θα τεθούν υπό κράτηση εάν επιμείνουν στην κίνηση ποινικής έρευνας.

Πράγματι, ο φόβος της κράτησης και της απέλασης αναδείχθηκε στις συνεντεύξεις ως ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους οι μετανάστες απέφευγαν να ζητήσουν τη συνδρομή της αστυνομίας ύστερα από επίθεση που είχαν δεχθεί, αν και η Human Rights Watch δεν κατέγραψε περιπτώσεις στις οποίες τα θύματα πράγματι τέθηκαν υπό διοικητική κράτηση ή απελάθηκαν από την Ελλάδα μετά την υποβολή μήνυσης.

Ο τρόπος απόκρισης της δικαιοσύνης υπήρξε επίσης ανεπαρκής. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, το ρατσιστικό κίνητρο καθιερώθηκε το 2008 ως επιβαρυντική περίπτωση κατά την τέλεση αξιόποινης πράξης, παρέχοντας στους δικαστές τη διακριτική ευχέρεια να επιβάλλουν την ανώτατη προβλεπόμενη ποινή για οποιοδήποτε ποινικό αδίκημα. Εξ όσων γνωρίζουμε, στα τέσσερα περίπου χρόνια από τη θέσπισή της η επιβαρυντική περίπτωση του ρατσιστικού κινήτρου δεν έχει εφαρμοστεί ούτε μία φορά. Η Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών δεν διαθέτει εξειδικευμένους εισαγγελείς για τον άμεσο χειρισμό ή την εποπτεία των υποθέσεων που αφορούν εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένων και εγκλημάτων ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας.

Οι ελληνικές αρχές τείνουν να υποβαθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την έκταση του προβλήματος· εντούτοις, πρόσφατα ελήφθησαν θετικά μέτρα. Διυπουργική ομάδα εργασίας συνεδρίασε τον Απρίλιο του 2012 προκειμένου να συζητήσει σχετικά με στοχευμένα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για την αύξηση της ευαισθητοποίησης των αστυνομικών αρχών σε θέματα ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας, καθώς και προσπάθειες που θα πρέπει να καταβληθούν για τη βελτίωση της καταγραφής των εγκλημάτων μίσους. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η χρήση ενός ειδικού εντύπου από την αστυνομία και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και η δημιουργία μιας κεντρικής βάσης δεδομένων στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Επίσης, τον Απρίλιο του 2012, το Υπουργείο Δικαιοσύνης ζήτησε από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να εκδώσει ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για τους εισαγγελείς, προκειμένου να συνδράμει το έργο τους στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας. Τέλος, εξετάζεται η μεταρρύθμιση του Ποινικού Δικαίου ώστε να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της επιβαρυντικής περίπτωσης του ρατσιστικού κινήτρου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην τήρηση εκ μέρους της Ελλάδας των υποχρεώσεων της για αποτελεσματική πρόληψη και δίωξη της ρατσιστικής βίας. Μέχρι στιγμής τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεν έχουν δώσει παρά ελάχιστη έως καθόλου προσοχή στα εντεινόμενα αντιμεταναστευτικά αισθήματα και στα κρούσματα βίας σε βάρος μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Εντούτοις, αυτή ακριβώς η πίεση που ασκείται στην Ελλάδα από τους Ευρωπαίους γείτονές της, ώστε αφενός να αναλάβει την ευθύνη για δυσανάλογο αριθμό αιτούντων άσυλο και αφετέρου να ασφαλίσει τόσο τα εσωτερικά της σύνορα προς

την ΕΕ όσο και τα εξωτερικά της σύνορα, έχει συντελέσει στη σημερινή μη βιώσιμη κατάσταση. Οι αυστηρές περικοπές του προϋπολογισμού λόγω των μέτρων λιτότητας της Ελλάδας έχουν επίσης επιβαρύνει σημαντικά το αστυνομικό σώμα και την παροχή υπηρεσιών που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην άμβλυνση των κοινωνικών εντάσεων που τροφοδοτούν τη βία.

Ωστόσο, η σκληρή αυτή πραγματικότητα δεν απαλλάσσει την Ελλάδα από την υποχρέωσή της να αντιμετωπίσει τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογείται το γεγονός ότι επιτρέπεται σε βίαιες συμμορίες να βλάπτουν μετανάστες και αιτούντες άσυλο απολαμβάνοντας καθεστώς ατιμωρησίας. Οι ελληνικές αρχές πρέπει να λάβουν επείγοντως μέτρα για την πάταξη αυτού του ανησυχητικού φαινομένου.

Μανιφέστο κατά των μεταναστών στη συνοικία του Αγίου Παντελεήμονα στην Αθήνα.

© 2011 Mahmoud

Ο Bishop, ένας 25χρονος αιτών άσυλο από την Αίγυπτο, σε αντιρατσιστική διαδήλωση σε νότιο προάστιο της Αθήνας, στην Καλλιθέα. Είχε πέσει θύμα σε μια από τις δύο ξεχωριστές ρατσιστικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα τον Μάιο του 2012 στην ίδια περιοχή στις οποίες τραυματίστηκαν τέσσερις μετανάστες.

Ο Cidiki Kaba, ένας 36χρονος αιτών άσυλο από την Σενεγάλη, δέχθηκε επίθεση στις 26 Νοέμβριου του 2011, στη γειτονιά των Αγίων Αναργύρων στο κέντρο της Αθήνας, γύρω στις 9 μ.μ. από έναν άνδρα και δύο εφήβους.

Η αστυνομία οδήγησε τον Kaba και τους δύο εφήβους, οι οποίοι συνελήφθησαν από κατοίκους της γειτονίας πριν φτάσει η αστυνομία, στο τοπικό αστυνομικό τμήμα. Μας είπε ότι υπήρξε μεγάλη συζήτηση γύρω από το ζήτημα της επίσημης καταγραφής του περιστατικού ώσπου ένας ανώτερος αξιωματικός παρενέβη και είπε πως έπρεπε να καταγραφεί.

Ο Malak, ένας 23χρονος Αιγύπτιος μετανάστης, δέχθηκε επίθεση στις 8 Μαΐου του 2012, στην περιοχή Καλλιθέα, μαζί με δυο φίλους του. Και οι τρεις μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο για περίθαλψη, αλλά η αστυνομία πήρε κατάθεση μόνο από τον έναν...

Πρώτα με ρώτησαν «Από πού είσαι;», είπα «Σομαλία». Μόλις απάντησα προσπάθησαν να μου πάρουν την κόρη μου... Με χτύπησαν στο κεφάλι με ένα ξύλο... Έπεσα κάτω αιμόφυρτη. Μόλις έπεσα κάτω και είδαν ότι αιμορραγούσα, έφυγαν τρέχοντας. Η κόρη μου έκλαιγε. Όλοι [όσοι βρίσκονταν εκεί τη στιγμή της επίθεσης] κοίταζαν, αλλά κανείς δεν με βοήθησε. Δεν πήγα στο νοσοκομείο... Δεν με ένοιαζε που είχα χτυπήσει. Σκεφτόμουν μόνο το μωρό και την κόρη μου.

Η Mina Ahmad, μια 20χρονη Σομαλή, δέχθηκε επίθεση από μια ομάδα ανδρών τον Οκτώβριο του 2011 κοντά στην εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα στην Αθήνα. Ήταν με την κόρη της, νηπιακής ηλικίας και ήταν έξι μηνών έγκυος.

Κάθε φορά που περνάνε από εδώ γίνονται τα ίδια. Τρεις ημέρες πριν ήρθαν και χτυπούσαν με τα πόδια τους την πόρτα... σήμερα σπάσανε το παράθυρο και την πόρτα. Πρώτα πετάξανε μπουκάλια και σπάσανε τα τζάμια με πέτρες, και πετάξανε πέτρες μέσα, και μετά κλοτσάγανε την πόρτα με τα πόδια τους... Φοράνε μαύρα ρούχα και κουκούλες και κάνουν αυτά τα πράγματα...

Η Razia Sharife στέκεται μπροστά από το σπίτι της, που βρίσκεται στη γειτονιά του Αγίου Παντελεήμονα της Αθήνας. Το σπίτι της Sharife δέχτηκε επίθεση πολλές φορές, μεταξύ των οποίων τέσσερις φορές, τον Ιανουάριο του 2012 και μία φορά τον Απρίλιο του 2012.

Στη συνέχεια με κυνήγησαν με τις μοτοσικλέτες τους κατά μήκος του δρόμου δίπλα μου, ένας από αυτούς με πάτησε στο πόδι με τη ρόδα και ένας άλλος με χτύπησε με ένα μπαστούνι στην πλάτη... Έπεσα στο έδαφος και τότε με χτύπησαν και με έδειραν μέχρι που έφυγαν.

Ο Jereer K., ένας 17χρονος Σομαλός χωρίς έγγραφα, δέχθηκε επίθεση το Νοέμβριο του 2011 από τέσσερις άνδρες και δύο γυναίκες που επέβαιναν σε μοτοσικλέτες, κοντά στην πλατεία του Αγίου Παντελεήμονα.

Η αστυνομία δεν με ρώτησε τίποτα [εκείνη την ημέρα], αλλά τρεις μέρες μετά, αφού με είδαν στην τηλεόραση, δύο αστυνομικοί από το κεντρικό αστυνομικό τμήμα ήρθαν να μου πάρουν κατάθεση. Τους έδωσα τα ονόματα των φίλων μου, αλλά η αστυνομία δεν επικοινωνήσε ποτέ μαζί τους.

Ο Qadir Hossaini, ένας 33χρονος Αφγανός διερμηνέας, παρέμεινε επί μία εβδομάδα στο νοσοκομείο και έκανε ράμματα κοντά στο δεξί του μάτι ύστερα από επίθεση που δέχθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2010, κοντά στην εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα, από ομάδα 25 ατόμων, σύμφωνα με τους αυτόπτες μάρτυρες.

Ήτανε πέντε αστυνομικοί. Εκείνη την ώρα είχα πονοκέφαλο γιατί με χτύπησαν στο κεφάλι μου. Είπα δεν μπορώ να περιμένω εδώ, θέλω να πάω στο νοσοκομείο και ο αστυνομικός μου λέει, “εμείς έχουμε δουλειά τώρα και δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα, να περιμένετε”. Αλλά είδα, εκεί στο γραφείο, τους πέντε αστυνομικούς να πίνουν καφέ και να κουβεντιάζουν. Τους έκανα παρατήρηση. Μου είπανε ξανά να περιμένω.

Ο Safar Haideri, ένας 29χρονος αιτών άσυλο από το Αφγανιστάν, είναι αντιπρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου «Νουρ». Στις 23 Δεκεμβρίου, γύρω στις 8 μ.μ., δέχθηκε επίθεση σε απόσταση 200 περίπου μέτρων από το αστυνομικό τμήμα του Αγίου Παντελεήμονα απο μια ομάδα 10-15 ανδρών. Ο Haideri προσπάθησε αλλά δεν κατάφερε να καταγγείλει το έγκλημα.

Η Saadia, μια 20χρονη Σομαλή, ήταν οκτώ μηνών έγκυος όταν τέσσερις άνδρες και μία γυναίκα τής επιτέθηκαν στην πλατεία Αγίου Παντελεήμονα τον Απρίλιο του 2012. Την έβρισαν, τη χαστούκισαν και την κλότσησαν ρίχνοντάς την στο έδαφος.

Πρώτα με χτύπησαν με ένα μπουκάλι μπίρας στο κεφάλι και στη συνέχεια με μαχαίρωσαν εδώ και εδώ... Ήταν δυο γυναίκες και οι υπόλοιποι ήταν αντρες. Όταν πήγα [στο νοσοκομείο] ήμουν πολύ φοβισμένος. Κατάλαβα πως θα μπορούσα να είχα πεθάνει τόσο εύκολα. Ήρθαμε από τόσο μακριά και είναι τόσο εύκολο να πεθάνουμε εδώ.

Ο Ali Rahimi, ένας 27χρονος αιτών άσυλο από το Αφγανιστάν και δυο φίλοι του, δεχθήκαν επίθεση μπροστά σε κτίριο στη συνοικία του Αγίου Παντελεήμονα τον Σεπτέμβριο του 2011, από μεγάλη ομάδα ατόμων, κατά την οποία τραυματίστηκε πέντε φορές στο θώρακα από μαχαίρι. Η εκδίκηση της δίκης δύο ανδρών και μίας γυναίκας που κατηγορούνται για την επίθεση του Σεπτεμβρίου του 2011, έχει αναβληθεί έξι φορές. Παραμένει ασαφές αν ο εισαγγελέας θα υποστηρίξει ότι η επίθεση είχε ως κίνητρο ρατσιστικά ή ξενοφοβικά αισθήματα.

Είχα το χέρι μου μπροστά στο κεφάλι μου, όταν κάτι χτύπησε το χέρι μου. Μετά, κρατούσα το χέρι μου, ήταν κάτι πολύ σκληρό, δεν ξέρω τι, αλλά έμοιαζε με πριόνι. Το χέρι μου είχε σακατευτεί εδώ. Το τραύμα ήταν τόσο βαθύ που έβλεπες το κόκαλο.

Η Μαρία, μια 25χρονη Αφγανή πρόσφυγας, και ο σύζυγός της δέχθηκαν επίθεση, μέρα μεσημέρι, τον Αύγουστο του 2011, κοντά στον σταθμό μετρό «Αττική». Δύο άνδρες που επέβαιναν σε μοτοσικλέτα την χτύπησαν περνώντας δίπλα της, με ένα ξύλο που είχε πάνω καρφιά.

Το νέο κέντρο κράτησης στην Αμυγδαλέζα, κοντά στην Αθήνα, εγκαινιάστηκε στα τέλη Απριλίου του 2012 για να στεγάσει μετανάστες χωρίς εγγραφή εν αναμονή της απέλασής τους.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

- Να καταδικάσει δημόσια και απερίφραστα, στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, τα περιστατικά ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας.
- Να αντιμετωπίσει επείγοντως τυχόν ανεπάρκειες που διαπιστώνονται κατά την αστυνομική δράση και συνδέονται με την πρόληψη και τη διερεύνηση καταγγελιών ρατσιστικής βίας
 - δρομολογώντας ταχέως τις διαδικασίες θεσμοθέτησης του ειδικού εντύπου για την καταγραφή καταγγελιών περί ρατσιστικής βίας, καθώς και της κεντρικής βάσης δεδομένων
 - διασφαλίζοντας ότι θα παρέχεται σε όλους τους αστυνομικούς υπαλλήλους όλων των βαθμών υποχρεωτική και κατάλληλη εκπαίδευση, καθώς και εντός της υπηρεσίας εκπαίδευση σε θέματα εντοπισμού, πρόληψης, απόκρισης και διερεύνησης εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας
 - κοινοποιώντας λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές για την αστυνομία σε ό,τι αφορά τη διερεύνηση εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας
- Να υιοθετηθεί και να εφαρμοστεί μια προληπτική στρατηγική, για την καταπολέμηση της ξενοφοβικής βίας, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης ανάπτυξης δυνάμεων για την επιβολή του νόμου σε περιοχές με υψηλά ποσοστά αυτού του είδους βίας.
- Να διασφαλίσει, είτε διά νόμου ή μέσω δεσμευτικών εγκυκλίων, ότι, ανεξάρτητα από το είδος του αδικήματος, για κάθε αξιόποινη πράξη που μπορεί να χαρακτηριστεί ως έγκλημα μίσους χωρίς αυτεπάγγελτη παρέμβαση της δημόσιας αρχής – έρευνα και ποινική δίωξη – χωρίς να απαιτείται η κατάθεση του παραβόλου 100 ευρώ από τα θύματα.
- Να βελτιώσει τον τρόπο απόκρισης της δικαιοσύνης
 - προβαίνοντας σε μεταρρύθμιση του Ποινικού Κώδικα, προκειμένου να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της επιβαρυντικής περίπτωσης του ρατσιστικού κινήτρου
 - διασφαλίζοντας ότι θα παρέχεται σε εισαγγελικούς και δικαστικούς λειτουργούς κατάλληλη εκπαίδευση σε θέματα ελληνικής και ευρωπαϊκής αντιρατσιστικής νομοθεσίας, μέσω της συμπερίληψης, μεταξύ άλλων, ειδικών σεμιναρίων σε κύκλους μαθημάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης
 - ενθαρρύνοντας τον διορισμό ενός ή και περισσότερων εξειδικευμένων εισαγγελικών λειτουργών σε σημαντικές εισαγγελίες, συμπεριλαμβανομένης της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών, προκειμένου να παρέχουν τεχνική εμπειρογγνωμοσύνη σε συναδέλφους οι οποίοι χειρίζονται τη δίωξη τέτοιου είδους υποθέσεων

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

- Η Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οφείλει να αξιολογεί τον βαθμό συμμόρφωσης της Ελλάδας προς τις υποχρεώσεις που υπέχει στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ό,τι αφορά την πρόληψη και τη δίωξη ρατσιστικών και άλλων μισαλλόδοξων πράξεων βίας και να παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε πρωτοβουλίες οι οποίες επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις ανεπάρκειες που παρατηρούνται στον τρόπο απόκρισης της πολιτείας σε εκδηλώσεις ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας, καθώς και σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.

Μίσος στους δρόμους

η ξενοφοβική βία στην Ελλάδα

Η ξενοφοβική βία έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις στην Ελλάδα, ιδίως στην Αθήνα. Αυτόκλητες ομάδες πολιτοφυλακής, αποτελούμενες από έως και είκοσι άτομα, συχνά με καλυμμένα πρόσωπα και ενίοτε οπλισμένες με ρόπαλα ή μπουκάλια μπίρας, επιτίθενται συστηματικά σε μετανάστες και αιτούντες άσυλο. Οι επιθέσεις αυτές γίνονται συνήθως νύχτα σε συγκεκριμένες πλατείες ή κοντά σε αυτές. Τα θύματα υποχρεώνονται διά της βίας να κατέβουν από λεωφορεία, ξυλοκοπούνται, μαχαιρώνονται ή σημαδεύονται εφ' όρου ζωής.

Η έκθεση *Μίσος στους δρόμους*, η οποία στηρίζεται σε δεκάδες συνεντεύξεις που παραχώρησαν θύματα, κυβερνητικοί αξιωματούχοι, αστυνομικοί υπάλληλοι και άλλα πρόσωπα, καταδεικνύει την απαράδεκτη καθυστέρηση εκ μέρους των ελληνικών αρχών να αναγνωρίσουν την έκταση της ξενοφοβικής βίας και να αναλάβουν συντονισμένες δράσεις για την ανάσχεση της ανησυχητικής αυτής τάσης.

Η αστυνομία δεν λαμβάνει προληπτικά μέτρα ή δεν ανταποκρίνεται επαρκώς σε περιπτώσεις καταγγελίας των επιθέσεων, αποθαρρύνει τα θύματα από την υποβολή εγκλήσεων και απειλεί τους μετανάστες χωρίς έγγραφα με κράτηση σε περίπτωση που επιμείνουν σε προσφυγή. Οι δράστες σπανίως συλλαμβάνονται ή διώκονται· μέχρι σήμερα, ουδείς έχει καταδικαστεί για επίθεση υποκινούμενη από ρατσιστικό κίνητρο βάσει διάταξης του 2008 του ποινικού δικαίου.

Η οικονομική κρίση και οι μεταναστευτικές πιέσεις δεν δικαιολογούν την αποτυχία της ελληνικής πολιτείας να αντιμετωπίσει την ξενοφοβική βία. Η Human Rights Watch καλεί την ελληνική πολιτεία να αποκηρύξει την ξενοφοβική βία και να λάβει άμεσα μέτρα που θα διασφαλίζουν την αυστηρή επιβολή του νόμου με σκοπό την αποτροπή και την τιμωρία αυτών των εγκλημάτων μίσους. Απαιτείται επείγοντως η μεταρρύθμιση του ποινικού δικαίου, η παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης και η αρτιότερη καταγραφή των εγκλημάτων μίσους. Η ΕΕ οφείλει να στηρίξει τις προσπάθειες αυτές.

Πήγα στο αστυνομικό τμήμα δύο ημέρες αργότερα ... Το μόνο πράγμα που με ρώτησαν είναι από πού είσαι, τι συνέβη... Μου είπαν, “Εντάξει, αν [τους] βρούμε, θα σε καλέσουμε, θα προσπαθήσουμε.” Δεν μου έδωσαν τίποτα.

Ο Ali Mohammadi, ένας 25χρονος Αφγανός αιτών άσυλο, δήλωσε ότι όταν υπέβαλε μήνυση ύστερα από επίθεση που είχε δεχθεί, ένας αστυνομικός υπάλληλος τον ρώτησε γιατί δεν τους χτύπησε και αυτός.

© Zalmai για τη Human Rights Watch